

Кирило СТЕПАНЕНКО

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МЕДІАЦІЯ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом багатьох століть людство стикалося з конфліктними ситуаціями, які потребували свого вирішення. Одним із можливих способів управління конфліктами та їх завершення є медіація як процедура, спрямована на вирішення суперечок конструктивним шляхом. У суперечці сторони досить часто не можуть зрозуміти справжню причину конфлікту, почути думку іншої людини, а також знайти правильний вихід із ситуації. Тому для вирішення конфлікту є доцільність залучити третю сторону, яка надає можливість висловити емоції та встановити контакт між учасниками суперечки.

Сучасне розуміння медіації почало формуватися у другій половині ХХ століття в країнах англосаксонського права – США, Австралії, Великобританії. Сам термін «медіація» вперше з'являється у 1947 році у назві американського федерального центру з врегулювання конфліктів між роботодавцями та профспілками («Federal Mediation and Conciliation Service»). Згодом медіація отримала визнання під час вирішення широкого спектра конфліктів і спорів починаючи від конфліктів у місцевих громадах і закінчуючи складними багатосторонніми конфліктами в комерційній та публічній сферах [1].

У широкому розумінні медіація – це процес переговорів, у якому медіатор-посередник є організатором і керує переговорами таким чином, щоб сторони дійшли до найбільш вигідної реалістичної та такої, що задовольняє інтереси обох сторін, угоди, в результаті виконання якої сторони врегулюють конфлікт між собою. О. Белінська вважає медіацію добровільним та конфіденційним способом вирішення конфліктної ситуації, де медіатор у ході структурованої процедури допомагає учасникам конфлікту вступити в прямі перемовини для вироблення спільного рішення щодо проблеми [2]. При цьому фокус зосереджено на інтересах сторін, а не на правових позиціях та договірних правах. У разі медіації конфлікуючі сторони самі знаходять рішення [3].

Реалії початку ХХІ століття показали збільшення конфліктних ситуацій в університетах, виникла потреба у залученні до освітнього процесу процедур медіації, що сприяють запобіганню та вирішенню конфліктів. Зазвичай медіацію застосовують як інструмент вирішення спорів у різних правових відносинах – трудових, адміністративних, цивільних тощо, однак, якщо брати до уваги більш широкий контекст цього інституту, то медіація у сфері вищої освіти виявляється перспективним об'єктом аналізу.

Медіація є досить новою практикою у сфері вищої освіти. В сучасній Україні у закладах вищої освіти, на жаль, не до кінця сформовано адекватну педагогічну позицію щодо управління конфліктами в освітньому процесі. Між тим, медіація у сфері вищої освіти передбачає виконання низки важливих завдань, серед яких: 1) усвідомлення природи протиріч та конфліктів між студентами та між студентами і викладацьким складом; 2) розвиток конструктивного ставлення до студентських конфліктів; 3) опанування навичками неконфліктного спілкування у важких життєвих ситуаціях; 4) вміння аналізувати виникаючі проблемні ситуації; 5) вміння прогнозувати можливі наслідки розвитку конфліктів між студентами та між студентами і викладацьким складом; 6) вміння конструктивно регулювати протиріччя та конфлікти у студентській групі; 7) усунення негативних наслідків конфліктів між студентами та між студентами і викладацьким складом та інші.

Зважаючи на поставлені завдання, особливої уваги з погляду правового та організаційного підходу до їх вирішення особливої ваги набуває суб'єкт медіації у сфері вищої освіти. Однією з основних складових професіоналізму педагога вищої школи є конфліктологічна компетентність. Для вибудовування конструктивної комунікації кожен викладач повинен мати навички медіативної діяльності. Викладач закладу вищої освіти,

як і будь-який спеціаліст у своїй справі, повинен мати достатній рівень знань та здатність правильно застосовувати їх залежно від ситуації. Медіатор, виконуючи роль третьої, нейтральної сторони, підводить конфліктуючі сторони до пошуку правильного рішення, задовольняє їх. Викладацький склад повинен вміти правильно застосовувати ці знання та вміння у профілактиці або вирішенні спорів.

Важливим у розвитку медіації у сфері вищої освіти є студентське самоврядування, що включає групи студентів, які об'єднані для навчання процедури медіації та медіативного підходу для подальшого застосування отриманих знань та умінь під час вирішення спорів, попередження та вирішення конфліктів, а також для поширення отриманих знань, умінь та досвіду серед студентів. Роль викладачів при цьому є координуючою, особливо коли конфлікт складний, або коли було насильство, правопорушення. Студентське самоврядування у напрямку медіації ефективно формує у тих, хто навчається, навички позитивного спілкування, конструктивної поведінки в ситуаціях конфлікту; сприяє соціалізації здобувачів вищої освіти, здійснює реальну профілактику порушень норм права, створює умови для реалізації відновлювального підходу в освітній організації.

Отже, медіація, будучи спеціальним видом діяльності, повинна бути присутня і у сфері вищої освіти. Розвиток і поширення цієї технології в закладах вищої освіти України веде до зменшення ризиків виникнення конфліктів в освітянському середовищі, і навіть правильного та розумного їх вирішенню. Створення служб медіації в закладах вищої освіти, залучення до цього процесу органів студентського самоврядування допоможе сформувати міцну базу для розвитку освіти в Україні загалом.

1. Кохан Г. Чи потрібна медіація Україні? *Юридичний радник*. 2014. № 2(74). URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/d1-87-d0-b8-d0-bf-d0-be-d1-82-d1-80-d1-96-d0-b1-d0-bd-d0-b0-d0-bc-d0-b5-d0-b4-d1-96-d0-b0-d1-86-d1-96-d1-8f-d1-83-d0-ba-d1-80-d0-b0-d1-97-d0-bd-d1-96/>

2. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1(5). С. 158–172. URL: http://vru.gov.ua/Docs/visnik05_12.pdf

3. Єрьоменко Г. Перспективи розвитку медіації в Україні. URL: <http://ukrmediation.com.ua/files/content/Perspectyvy.pdf>

Наталія ПРОТОПОПОВА

старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ В ПОВЕДІНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Поведінкова економіка – це сфера досліджень, в межах якої аналізуються стратегії поведінки та ухвалення рішень у людей, включно з впливом особливих когнітивних, психологічних, соціальних та емоційних факторів. Зазвичай дослідники вивчають образ дій споживачів за допомогою різних методик в галузі як психології, так і економічної теорії.

Один із механізмів, за якими люди ухвалюють поспішні висновки, Даніель Канеман, основоположник поведінкової економіки і теж Нобелівський лауреат, назвав ефектом ореолу (або, мовою психологів, «перебільшеною емоційною когерентністю»). Це когнітивне спотворення, в якому на загальне враження чогось впливає сприйняття окремих випадків.

Враховуючи багатоаспектність визначень медіації (посередництва), які наявні в дослідницьких роботах, виділимо кілька підходів до визначення цього поняття. В. Ф. Яковлев, Х. Ціллессен, Г. Хесль дотримуються підходу, згідно з яким в основі визначення медіації лежить діяльність посередника (медіатора) щодо врегулювання спору.

В. Ф. Яковлев вважає, що «медіація – це діяльність фахівця з врегулювання спору у межах переговорів сторін, що сперечаються, з метою укладання між ними мирової угоди» [5].

Х. Ціллессен визначає медіацію як «соціальний інструмент, який може